

Ilgaz Gümüřtař

Zamansız Hamleler

Satranç Efsanesi Fischer'in Son Hamlesi

“Anasız babasız çocuklar, genç kurtlar gibi büyüyorlar” Fischer

18. 01. 2008 günü satranç oyuncuları tarafından bir daha unutulmayacak. Belki de tüm zamanların en iyi satranç oyuncusu Robert James Bobby Fischer hayata gözlerini kapadı. Satrançılar için Fischer bir efsanedir. En iyi maçı o yapmıştır, en merak edilen O'dur, söylenmesi gerekeni o söylemiştir, yapılması gereken hamleyi o yapmıştır. Tartışmayı o başlatmıştır ve son sözü de her zaman O söylemiştir. Tarihte hiç bir şampiyon onun kadar konuşulmadı.

Bu yazı büyük bir üzüntüyle yazıldı. Bir daha gelmeyeceğini bildiğimiz hamleler için.

Sorunlu Bir ocukluk

Bobby Fischer 1943 de Chicago'da doğdu. İki yaşındayken babası evi terk etti. Hastabakıcı olarak çalışmakta olan annesi yüzünden çoğu zaman yalnız büyüdü. Zamanını doldurması için ablası ona bir satranç takımı aldı. Satranç kitabını da aldığında bir daha gözlerini kitaptan ayırmadı. Kitaba öyle daldı ki sorulan sorulara cevap bile vermiyordu.

Satrançta İlerleme

Yıllar içerisinde Fischer satrancını o kadar ilerletmişti ki artık bilgiler ona yetersiz geliyordu. Bu nedenle Rusça kaynaklardan yararlanmak için Rusça öğrendi. Sovyet büyükustaların ma analizlerini araştırdı. Ve sadece 14 yaşında Amerika Şampiyonu olmayı başardı. Ardından yedi defa daha bu başarısını tekrarladı.

1966 yılında Rusların en büyük oyuncusu Botvinnik 6 yıl içinde Fischer'in 6 yıl içinde dünya şampiyonu olabileceğini yazdı.

En Genç Büyükusta

Satrançta oyuncuların taban puanı 1200 dür. 2100 puana geldiğinizde Usta ünvanı alırsınız. Puanı yüksek rakipleri yendikçe 2300 olup Uluslararası Usta olabilirsiniz. 2500 te ise en büyük unvan olan büyükusta ünvanını almışsınız demektir. Ve Fischer sadece 15 yaşında Uluslararası Turnuvada dünyanın en kuvvetli oyuncularını yenerek büyükusta ünvanını aldı.

Sonsuz Kavgalar

1960lı yıllarda uluslar arası turnuvalarda gelen başarılarından sonra Dünya Şampiyonluğu için oynanan Adaylar turnuvasında Fischer üç büyük Sovyet oyuncusunun ardından (Petrosian, Geller ve Keres) dördüncü oldu ve bir şey fark etti. Rus oyuncular kendi aralarında hemen berabere yapıyorlar, kendilerini yormuyorlardı. Başka ülkeden sporculara ise bütün enerjilerini harcıyorlardı. Bu durumda Sovyet olmadıkça şampiyon olmanın imkansız olduğunu söyledi. Sovyet oyuncular arasındaki maçlara bakıldığında ise oynanan 12 maç da berabere bitmiş olduğu görüldü. Fischer bundan sonra S. S. C. B. 'de hiç oynamadı. İki yıl sonraki Adaylar turnuvasına da katılmadı.

Fischer hiçbir zaman uzlaşma yanlısı değildi. Her zaman organizatörlerle kavga ederdi. Maçın yapılacağı salonun ışıklandırılması, havalandırması, sıcaklığı, sandalye ve masalar, seyircilerle olan ara onun fikirlerine uygun olmalıydı. Tunus 1967 'deki adaylar turnuvasında 10 maç sonunda 8buçuk puanla birinci durumdayken kimsenin düşünmediği şeyi yaptı : turnuvayı bıraktı. Otelin kapısını çalanlara tek bir yanıt verdi : "Beni rahat bırakın. Söyleyecek birseyim yok." Bu dünya şampiyonu olmasının yolunu açacak tek turnuvaydı. 1970'de uluslar arası sahneye geri döndü. Bir çok uluslar arası turnuvayı kazanmasına rağmen dünya şampiyonluğu turnuvasında oynayamıyordu. Çünkü Amerika birinciliği turnuvasında oynamayı reddetmişti. A. B. D satranç federasyonu başkanı Edmonson'un inanılmaz çabalarıyla bir formül bulundu. Eğer Amerika takımından birisi yerini bırakırsa Fischer O'nun

yerine oynayabilirdi. Haberi duyduğu anda diyor Edmonson, büyükusta Benko yerini hemen bırakmaya hazır olduğunu söyledi.

Fischer Humması ve İnanılmaz Skorlar

Dünya Şampiyonası için Amerika ayağını geçen Fischer uluslar arası aday turnuvasında Rusların en iyi oyuncularından Taimanov'la eşleşti. Altı puanı alan kişi bir üst aşamaya geçecekti. İlk üç maç sonunda 3-0 Fischer öne geçince Taimanov birden hastalandı. Yarışmaya ara verilmesini istedi. İsteği kabul edildi ve birkaç gün maç olmadı. Karşılaşma tekrar başladığında sonuçlar yine değişmedi ve hiç berabere olmadan rus büyükustayı 6-0 yenmiş olarak Fischer tarihin en büyük galibiyetlerinden birini almıştı. Bir üst turda Larsen ile eşlendi. 4 maçın sonunda skor 4-0 Fischer yine öndeydi. Herkes şoktaydı. Böyle bir seri hiçbir zaman görülmemişti. Larsen de birden hastalandı ve sağlık problemlerini önde sürerek maça ara verilmesini istedi. İsteği kabul edildi. Geri döndüğünde skorlar değişmedi. Hiç berabere olmadan 6-0. Fischer Dünya Şampiyonu olmaya aday 10 kişinin arasına girmiş isimleri ezmişti. Bütün hayatını satrançla geçiren isimler bilmedikleri bir seyle karşılaşmıştı. Şimdi Dünya şampiyonluğu finali için tek bir kişiyi daha geçmesi gerekiyordu. Eski Dünya Şampiyonu "Demir" Petrosian. 7. oyundan sonra Fischer humması Petrosian'ı da yakaladı. Maça ara verildi. 4 gün sonra tekrar maç başladı. Berabere biten maçlar hariç O'nu da 5-1 ile geçti.

Asrın Satranç Maçı Fischer-Spasski

Yıl 1972 'ye geldiğinde Dünya'da satrancı bilen bilmeyen herkes Amerika'nın satranç şampiyonu Fischer'in mi yoksa Sovyetler Birliği'nin Boris Spasski'nin mi Dünya Şampiyonu olacağını merak ediyordu. Satranç şimdiye kadar hiç böylesine bir ilgi toplamamıştı. Bütün gazeteler bunu yazıyordu. Herkes turnuva yerine gelmişti ama Fischer ortalarda gözükmüyordu. Ödülü az bulmuştu ve para ödülünün artırılmasını talep ediyordu. Fischer maç gününe kadar ortalarda gözükmeydi. Herkes onun nerde olduğunu, maça gelip gelmeyeceğini konuşuyordu. Açılış töreni de Fischer'siz tamamlandı. Maçın ilk günü

geldiğinde Fischer'i kimse görmemişti. Fischer turnuvaya gelmemiş erteleme isteğini Fide başkanı'na iletmişti. Son bir kez daha bunu kabul eden Fide başkanı maçı hiçbir zaman oynanamayacağını düşünüyordu. Son anda bir İngiliz bankacı ek parayı verdi ve ödül 250.000 dolara yükseltildi Sonunda 11 Temmuz 1972 yılında maç başladı. . Bu Fischer'in büyük eleştiriler gelmesine sebep oldu. Nasıl olur da parayı satranca değişir bu oyuna leke getirirdi. Ama Fischer'in bu inatçı istekleri olmasa bugün hiçbir oyuncu büyük paralarla karşılaşamaz ve Dünya Şampiyonu olmasına rağmen beş parasız ölen ilk Dünya Şampiyonu Wilhelm Steiniz 'in durumuna düşerdi. Bugün Fischer sayesinde dünyadaki bütün oyuncular çok daha fazla para kazanıyor, hayatını rahat bir şekilde sadece satranç oynayarak geçindiriyor, satranç öğretmenleri ders ücretlerini alarak hayatını kazanıyor. . Fischer daha sonra yapacağı hareketlerle cebine para atmaktan başka bir şey düşünmediği eleştirisini tamamen haksız çıkaracaktı.

In deep trouble toward the end of the first game, Bobby Fischer stares balefully through his fingers at his opponent, Boris Spassky.

İlk oyunda inanılmaz bir şey oldu. Maç berabere bitecekken Fischer bir amatör hamlesi yaptı ve maçı kaybetti. Genel kamuoyunun düşüncesine göre büyük bir ihtimalle Fischer, Spasski'yi küçümsemişti ve O'nun psikolojisini bozmak istiyordu. Fischer salondaki kameraların sesinen rahatsız oluyordu ve kaldırılmasını istedi. İkinci karşılaşma başlamıştı ama Fischer yine yoktu. O New York'a biletini almış ve Dünya Şampiyonluğu maçını terk etmişti. Belli bir bekleme süresinden sonra maçı hükmen Spasski kazandı. Böylece durum 2-0 oldu. Tam giderken yakın arkadaşı satranç hakemi Lothar Schmid onu çok zor da olsa ikna etti ve maça döndürdü. A. B. D. Dışişleri bakanı Kissinger'de Fischer'le uzun bir telefon görüşmesi yapmıştı. Maç kapalı kapılar ardında oynandı ve Fischer kazandı. Bütün maçlar bittiğinde ise 7-3 skoruyla Robert James Bobby Fischer 11. Dünya Şampiyonu oldu. Botvinnik'in kehaneti gerçekleşmişti. Tam 6 yıl sonra tam zamanında Fischer dünya şampiyonu olmuştu. (Bu turnuvayla ilgili bilgiler " Fischer-Spasski Asrın Satranç Maçı "adlı harika bir dille yazılmış kitaptan öğrenilebilir.)

Satrancın En büyük Trajedisi

Fischer Dünya şampiyonu olduktan sonra 3 yıl boyunca ma yapmadı. Bir keresinde Las Vegas'ta 1 milyon dolarlık kısa bir gösteri maçı teklif edildiyse de bunu da kabul etmedi. Üç yıl sonra 1975'de Dünya Şampiyonluğu ünvan maçı yapma zamanı geldi. Ve Yeni bir Rus Şampiyon Anatoly Karpov ma yapılması için Fischer'i beklemeğe başladı. Bu zamana kadar eğer maçlar berabere biterse ünvan yine eski dünya şampiyonunun elinde kalırdı ama organizatörler bunu kabul etmedi. Fischer'de onların dediklerini kabul etmedi. Milyonlarca ödölü de görmezden geldi. Görüşmeler devamlı olumsuzlukla sonuçlandı ve FİDE başkanı 3 Nisan 1975'de Anatoly Karpov'u atamayla Dünya Şampiyonu ilan edildi. Acaba Fischer-Karpov oynasaydı sonuç ne olacaktı. Bu hiçbir zaman bilinemeyecek.

Özel Hayatını Feda Eden İlk Satrançı

Bir Rus şöyle demiştir. Spassky 'yi anlayabilmek için en sevdiği romancının Dostoyevski, en sevdiği bestecinin de Scriabin olduğunu bilmeniz gerekir. Buna karşılık Fischer'in herhangi bir klasik besteciye sevdiği duymamıştır. Ya en çok sevdiği yazar?Amerikalı oyuncunun elinde, satranç konulu dergi ve gazeteler dışında bir şey görülemezdi. Zaten liseyi de yarıda bıraktığı zaman şöyle demişti " Okulda öğrenilenler benim işime yarayacak şeyler değildi. Büyük usta Evans "Fischer'in diğer oyuncularından ayıran özelliği, satranç uğruna özel hayatını feda edebilmesi"diyerek açıklar.

Fischer-Castro ile ma yaparken

Satranç Aşan Oyun: Random Fischer

Fischer satrançı bıraktıktan sonra satranç da aşan bir oyun buldu. Random Fischer. Bu oyuna göre piyonlar yine ön tarafa diziliyordu ama arka sıradaki güçlü taşlar her zamanki yerlerinde değil karışık şekilde diziliyordu. Böylece açılış ansiklopedilerin, ev çalışmalarının, ezberci sistemin hepsi çöpe atılması anlamına geliyordu. Fischer diyordu ki artık bilginin yerini tamamen zeka alacak ve her şey o maçta belli olacak. Peter Leko 1996'da Yugoslavya'da düzenlenen ilk Fischer Random turnuvasını kazandı. Leko 2001 yılında büyükusta Michael Adams'ı yenerek, ilk Fischer Random Dünya Şampiyonu oldu. 2002 'de ise 131 kişinin arasından sıyrılarak Peter Svidler 2. şampiyon olmuş oldu. 2002'de Büyükusta Svetozar Gligoric Shall We Play Fische Random Chess (Fisher Random mu oynamalıyız?) kitabını yazarak oyunun daha da çok ilgi çekmesini sağladı. Random Fischer çağının ötesinde bir oyun ve gelecekte satrançın yerini alabilecek güce ve derinliğe sahip gözüküyor.

Fischer Ortaya Çıkıyor

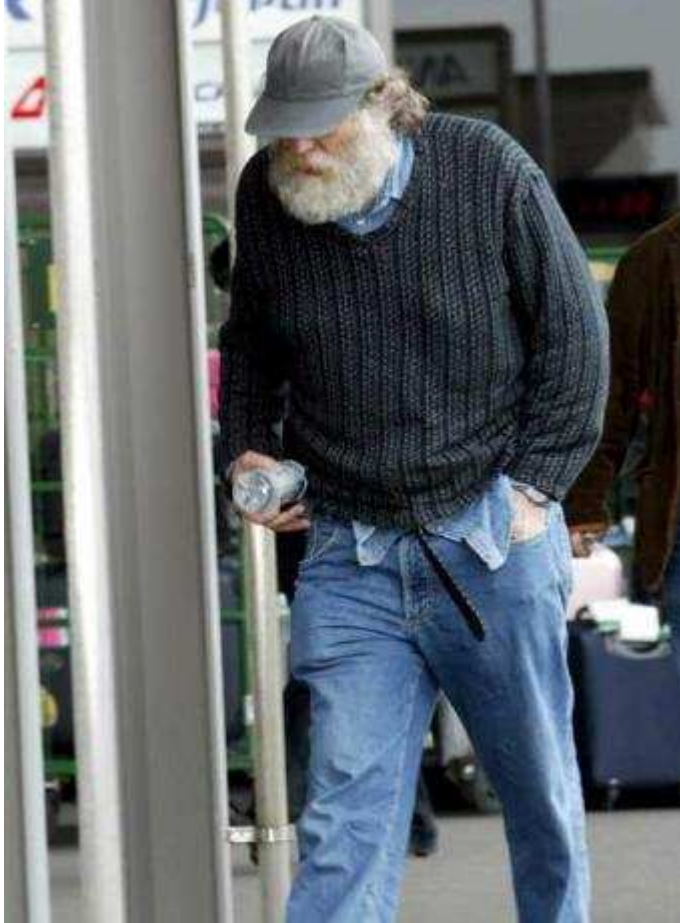
Fischer 1975'de ünvanını bıraktı. O tarihten sonra hiçbir satranç turnuvasında oynamadı. O'nu geri getirmek için astronomik miktarlar önerildi. 5 milyon dolar Karpov'la oynaması için teklif edildiğinde hemen reddetti. "Hissettiklerimi ifade etmek çok zor" diye **Karpov** anlatır, "**Fischer** 'le bir maçın olmayacağını anlayınca, kendimi boşlukta kalmış gibi hissettim... Hayatımın bir bölümünde bir tür boşluk oluştu. Acı çekmedim ama pişmanlık duygusunun geçmesi yıllar aldı. Anladım ki hayatımda olabilecek en heyecanlı şey gerçekleşmeyecekti. "

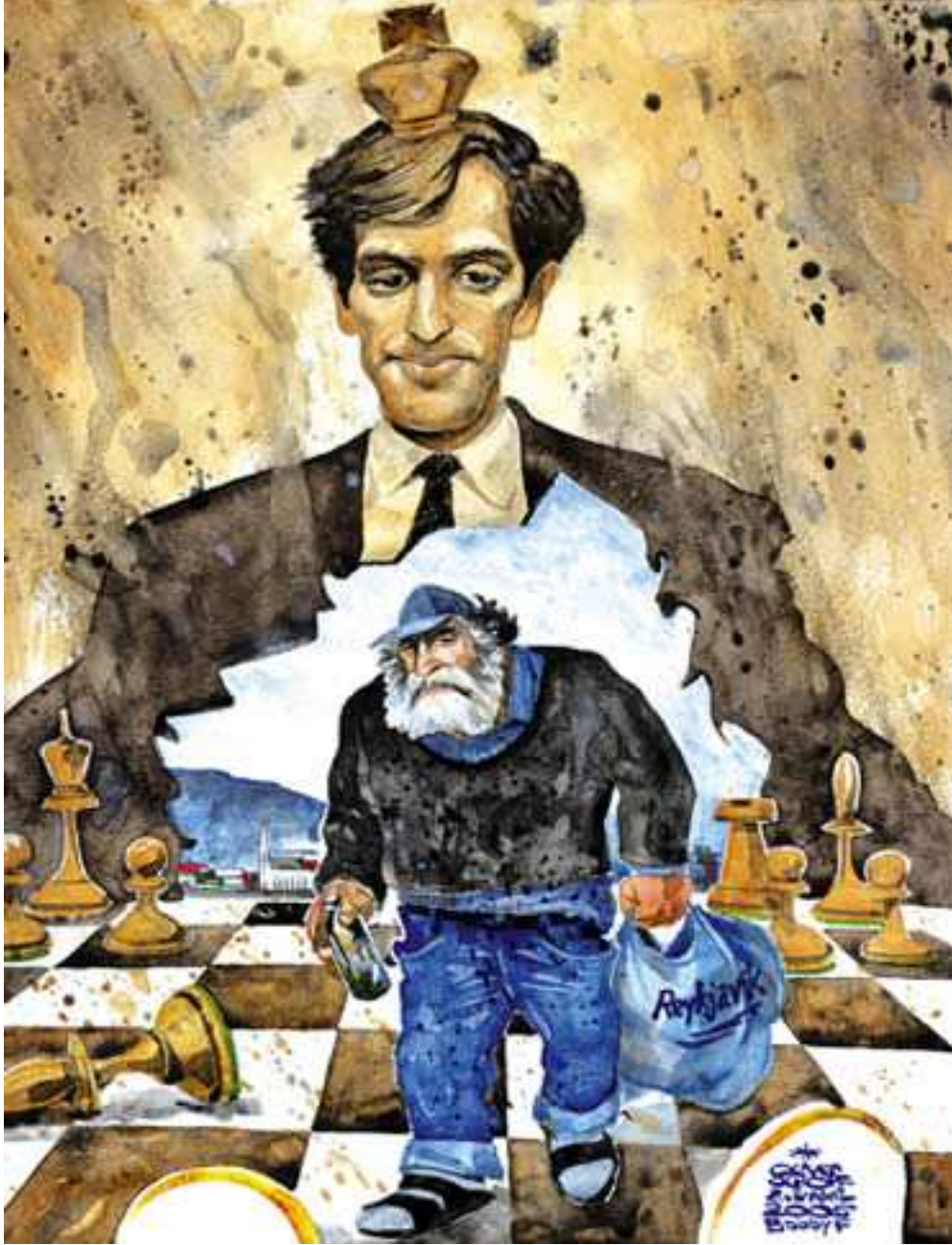
Amerika Başkanı, İngiltere Başbakanı'nın da araya girmesi bir şey ifade etmedi. Ta ki 1992'ye kadar. Fischer 18 yaşında bir kıza aşık olmuştu ve kızın bu ilişkiye izin vermesinin tek bir yolu vardı. Kız arkadaşı Fischer'in satranca dönüp Spassky'yle bir rövanş maçı yapmasını istedi. Böylece Fischer BM'nin Yugoslavya'ya uyguladığı amborgoyu umursamayarak Karadağ'da yaklaşık 20 yıl sonra ilk hamlesini yaptı. Maç'ı 10-5 kazanan Fischer bu maçtan sonra yine kayıplara karıştı.

Fischer Hapiste

Bu suçtan hapis cezası alan Fischer 12 yıl kaçak hayatı yaşamaya başladı. 2001 yılında ikiz kulelere yapılan saldırıya şöyle cevap verdi. ” **ABD için ağlayacak halim yok, biliyorsunuz. . ABD dünyanın her yerinde suç işliyor. Bu gösteriyor ki ABD'nin yaptıkları eninde sonunda kendine de geliyor.** ” Amerika'nın berbat politikaları yüzünden olduğunu haykıran Fischer'i bulmaları gecikmedi. Japonya'da tutuklandı. 9 ay hapiste kaldı. Amerika Fischer'in iadesini istiyordu. Amerika'da Fischer'in alacağı ceza 10 yıl olabilcekti ama İzlandalılar ülkelerinde dünya şampiyonu olan Fischer'i çok seviyordu ve İzlanda'ya katkılarından dolayı vatandaşlığına izin verip ülkesine almak istedilerse de Amerika bunu kabul etmeyeceğini bunu yaparlarsa bunu savaş nedeni yapacaklarını açıkladı. İzlanda buna karşılık Verdi. ”Eğer böyle bir nedenden ötürü savaşırsak biz hazırız.” Tek bir sorun vardı Fischer'i İzlanda'ya nasıl getirecekler. İzlanda gizlice, orduya ait uçağıyla Fischer'i İzlanda'ya getirdi.

Son Hamlesi

Robert James Bobby Fischer 18. 01. 2008'de 64 yaşındayken hamlelere gözlerini kapattı. Ünlü haber ajansı Associated Press'e göre İzlanda Devlet radyosu ve ikinci televizyon kanalı Fischer'in vefat ettiğini duyurdu. ABD doğumlu olan Fischer, 2005'ten bu yana yaşadığı İzlanda'nın başkenti Reykjavik'te bir hastanada hayata gözlerini yumduğu belirtilen Fischer -tam da satranç karelerinin sayısı olan- 64 yaşındaydı. Ölüm nedeni ise henüz açıklanmadı.

Fischer kimseyle uzlaşmazdı. Bencildi, saygısızdı. Ama hayat tek yönlü değildir ve paradoksları vardır. Fischer satranca kibar anlayışlı kimselerin hiçbir zaman başaramadıkları yenilikleri getirdi. Satranç oyuncuları ve antrenörleri toplumdan gördükleri saygıyla takip ediliyor, turnuvalardan kazandıkları ödüllerle satranç kulüperi açıyor ve yeni bir neslin

satranç ile büyümesini sağlıyorlar. Bu anlamda satranç Fischer'i her zaman saygıyla anacaktır. Ben Taksim Meydanı'nda haberimi aldığım anda hayatımın belli bir döneminin kapandığını ve Fischer'in maçlarıyla geçirdiğim kulüp oyunculuğunun geride kaldığını üzüntüyle anladım. Dünya'nın başka yerlerinde, başka meydanlarındaki satranççıların ise aynı acıyı paylaştığını içimde hissettim.